

FI lausuntopyyntö VaVa syksy 2017

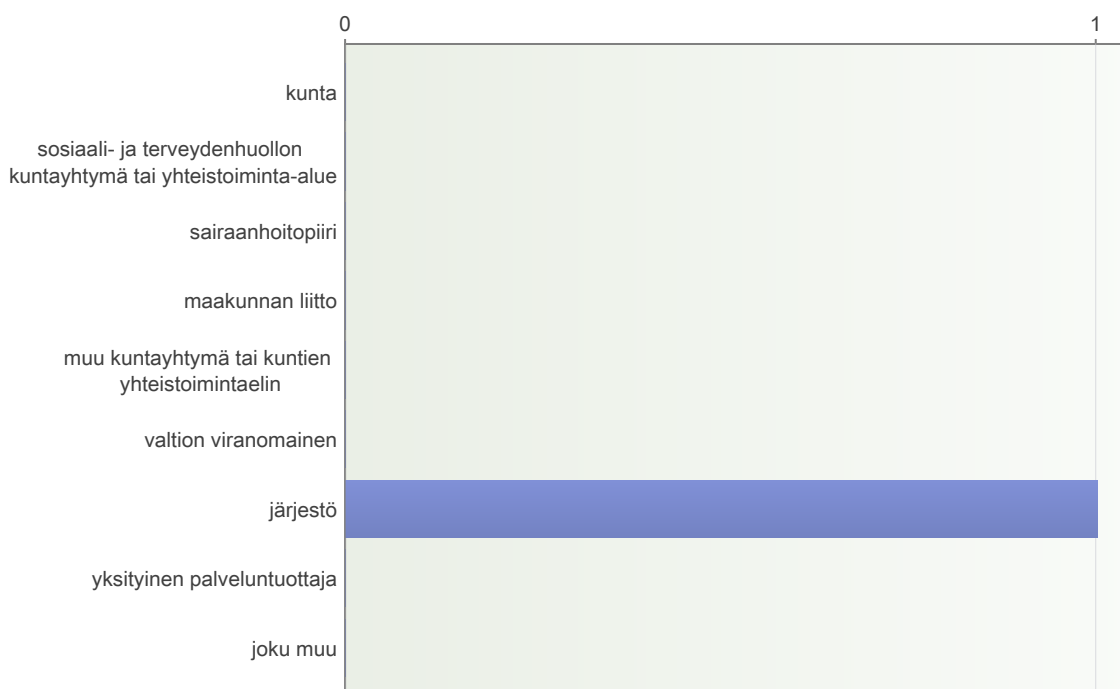
1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuhenkilön yhteystiedot, sähköposti ja puhelinnumero	Lausunnon käsittelypäivämäärä toimitilimessä	Toimielimen nimi
Kuntoutuksen toimialayhdistys ry	Jarno Talvitie	Raimo Kalliokoski, raimo.kalliokoski@kuntke.fi, 050 553 9111	14.12.2017	Kuntoutuksen toimialayhdistyksen hallitus

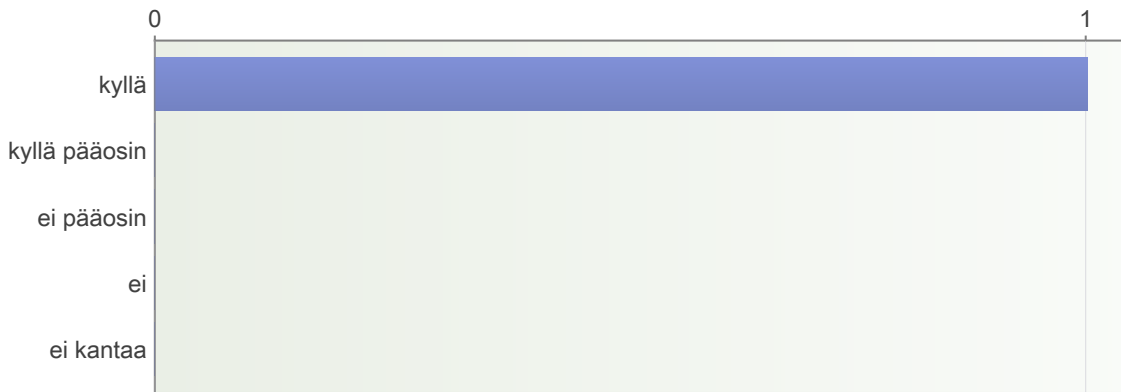
2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 1. Voidaanko ehdotetulla valinnanvapauslailla osaltaan kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1

4. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnoksessa on useita hyvin perusteltuja esityksiä terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseksi ja palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden parantamiseksi. Merkittävin ja kauaskantoisin ratkaisu on yhtenäisen ja vertailtavan tiedon kerääminen palvelujärjestelmästä. Tavoiteltavien muutosten keskeinen mahdollistaja on riittävä tieto terveys- ja hyvinvointieroista sekä palvelujen saatavuuseroista maakuntien järjestämisvastuulla olevissa palveluissa. Läpinäkyvyys on tärkeää siksi, että se antaa mm. järjestäjille näkymän palvelujen toteutumiseen ja näin mahdollisuuden sekä kannusteen hoitaa asiat omalta kohdalta hyvin.

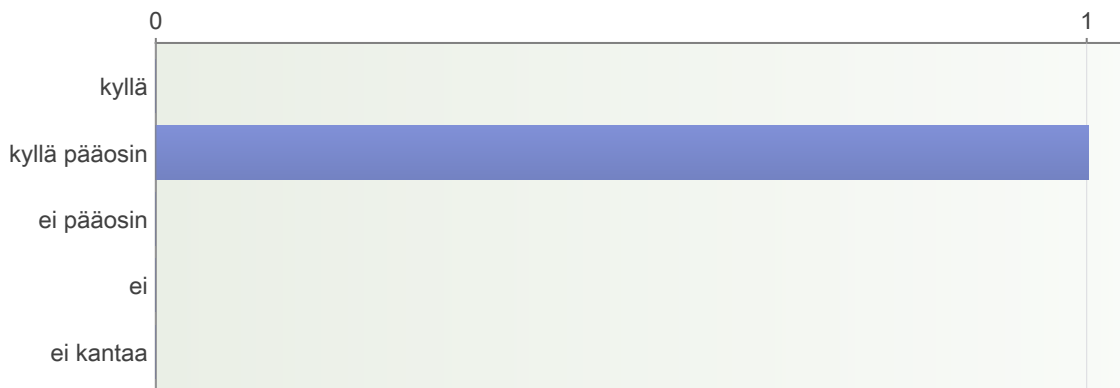
Valtion vahvistuva ohjausrooli antaa nykyistä paremmat mahdollisuudet ohjata palvelujärjestelmää ja yksittäisiä maakuntia. Palvelujärjestelmän läpinäkyvyyden ja valtion vahvistuvan ohjausroolin lisäksi järjestämisosaamisen keskittäminen 18 maakuntaan tuo huomattavan kehitysaskelen nykytilanteeseen. Julkisen järjestelmän palveluntuottajapohjan laajentaminen yksityisillä palveluntuottajilla parantaa palvelujen saatavuutta.

Lakiluonnos antaa maakunnille riittävästi keinoja, mutta myös vastuuta järjestää palvelut maakunnalle sopivalla tavalla. Niillä on keinot parantaa palveluiden piiriin pääsyä perustasolla sekä erikoistasolla asiakassetelien ja henkilökohtaisen budjetin määrittelyjen kautta. Niillä on mahdollisuus varmistaa palvelujen nykyistä parempi saatavuus ja varmistaa näin palvelutarpeiden riittävän varhainen toteaminen sekä oikea-aikainen toteutuminen. Maakunnat pystyvät omalla toiminnallaan ja omilla ratkaisuillaan varmistamaan paljon palveluja tarvitsevien henkilöiden tarpeidenmukaisen hoidon ja hoivan sekä esimerkiksi tukemaan ikääntyneiden toimintakykyä ja itsenäistä pärjäämistä.

Tällä hetkellä kuntoutuspalvelujen yhdenvertainen saatavuus ei toteudu kuntien ja kuntayhtymien järjestämisvastuulla olevissa palveluissa. Kuntoutuspalvelujen potentiaalia ei myöskään hyödynnetä täysimääräisesti terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisessa. Tilanne paranisi selvästi, jos kuntoutuskomitean raportin ehdotukseen kolme sisällytetty idea saadaan toteutettua. Kun kuntoutustarve on palvelujärjestelmän jossain osassa perustellusti todettu, saa henkilö yksilöllähtöisiä ja tarpeenmukaisia kuntoutuspalveluja viivytyksettä. Yhtä tärkeää on myös aina sen toteaminen, jos henkilö ei tarvitse kuntoutusta. Jotta tämä toteutuisi mahdollisimman optimaalisella tavalla, järjestelmän eri osissa tulee olla riittävät valmiudet ja osaaminen tunnistaa kuntoutuspalvelujen tarve ja mahdollisuudet asiakkaalle sekä kannusteet ohjata asiakasta tarvittavien palvelujen piiriin. Lakiluonnos antaa maakunnille riittävät mahdollisuudet varmistaa kuntoutuspalvelujen riittävä ja tasapuolinen toteutuminen ja integroituminen sen järjestämisvastuulla olevaan palvelukokonaisuuteen.

5. 2. Edistääkö valinnanvapauslakiluonnos tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

6. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Mahdollisuus valita palveluntuottaja lisää vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin. Omiin palveluihin vaikuttamisen mahdollisuus lisääntyy ennen muuta niillä henkilöillä, jotka ovat oikeutettuja henkilökohtaiseen budjettiin. Tämä väline tuo asiakkaille palvelujärjestelmään mahdollisuuden valita jopa vaihtoehtoisten palvelujen välillä. Perustason palveluissa mahdollisuus valita sote-keskus on myönteinen parannus nykytilanteeseen.

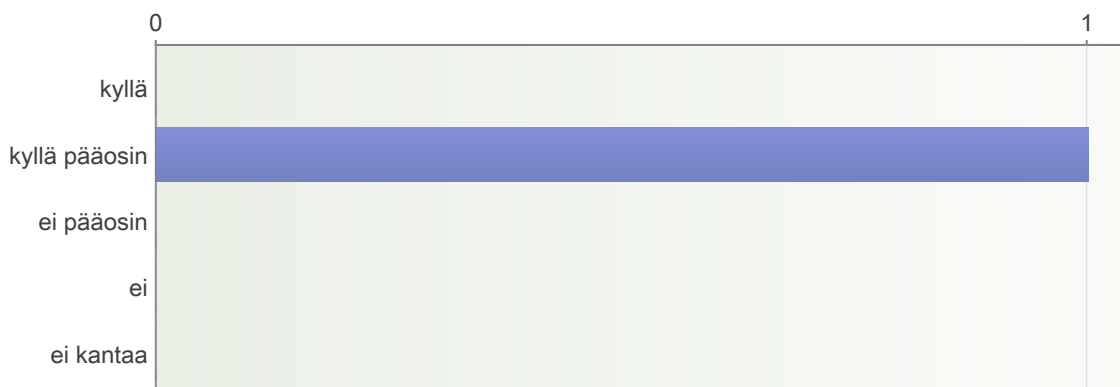
Erikoistasolla asiakkaan mahdollisuus vaikuttaa omiin palveluihin on riippuvainen kunkin maakunnan ratkaisuista asiakassetelin käyttöönoton osalta. Mitä laajemmin asiakasseteliä otetaan käyttöön, sitä paremmat vaikutusmahdollisuudet ihmisillä on omiin palveluihinsa. Maakuntien järjestämistä tulevaisuudessa kuntoutuspalveluissa valinnanmahdollisuus ja sitä kautta omiin palveluihin vaikuttamisen mahdollisuus on jätetty pykälässä 24 tarpeettomasti liian suppeaksi. Lähtökohtana tulee olla se, että palveluntuottaja on kaikkien muiden kuntoutuspalvelujen paitsi välittömästi sairaanhoitoon liittyvän kuntoutuksen osalta asiakkaan valittavissa.

Tärkeä osa vaikutusmahdollisuuksien lisääntymistä on palvelujärjestelmästä kerättävän tietopohjan hyödynnettävyys valintoja tehtäessä. Ymmärrettävyys, vertailtavuus ja läpinäkyvyys korostuvat. On tärkeä tunnistaa se, että pienikin parannus valintaa tukevan tiedon saatavuudessa parantaa nykytilannetta. Meillä on valinnanvapausmalli kuntien ja kuntayhtymien järjestämistä olevissa palveluissa, mutta ei käytännössä mitään tukea asiakkaiden valintapäätöksille. Luonnosesityksen myötä tietoisuus eri palveluntuottajista sekä asiakkaan vaikutusmahdollisuudet omiin palveluihin lisääntyvät selvästi nykyisestä.

On tärkeää, että asiakkaille annetaan mahdollisuus hyödyntää riittävän joustavasti omaa rahaa julkisesti rahoitettujen palvelujen yhteydessä.

7. 3. Antaako lakiluonnos asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1

8. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

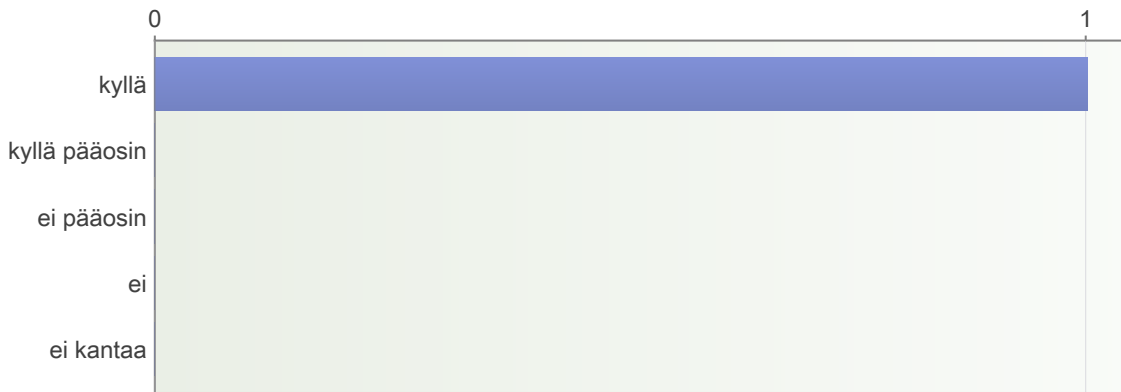
- Hakeutuminen omaan tilanteeseen sopivaan palveluun paranee niillä asiakasryhmillä, joille myönnetään henkilökohtainen budjetti. Muuten lähtökohtana on mahdollisuus valita palveluntuottaja. On hyvä, että palveluntuottajilla on mahdollisuus painottaa toiminnassaan esimerkiksi tiettyjä asiakasryhmiä tai osaamisia, mikä tukee esimerkiksi asiakassetelin saaneen henkilön mahdollisuutta hakeutua tilanteeseensa sopivan palveluntuottajan ja palvelun äärelle. Omaan tilanteeseen sopivaan palveluun hakeutumista tukee myös mahdollisuus hakeutua kenen tahansa järjestelmään tuottajaksi hyväksytyyn palveluntuottajan asiakkaaksi.

Asiakkaan omaan tilanteeseen sopivan palveluntuottajan ja palvelun äärelle hakeutumisessa maakunnilla tulee olemaan oma tärkeä roolinsa. Jos maakunta ei avaa julkista markkinaa esimerkiksi ottamalla asiakaseteleitä riittävän laajasti käyttöön, rajoittaa tämä asiakkaiden hakeutumismahdollisuuksia heidän tilanteeseen sopivaan palveluun.

Tämänkin kysymyksen osalta kattavat, ajantasaiset ja luotettavat tiedot palvelujärjestelmästä edistävät asiakkaiden mahdollisuuksia hakeutua omaan tilanteeseen sopivaan palveluun. Riippuen asiakkaasta, henkilökohtaisen ohjauksen ja neuvonnan tarve vaihtelee.

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko lakiluonnoksen perusteella asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteen sovitettuja palveluja?

Vastaajien määrä: 1

10. Vapaamuotoiset huomiot.

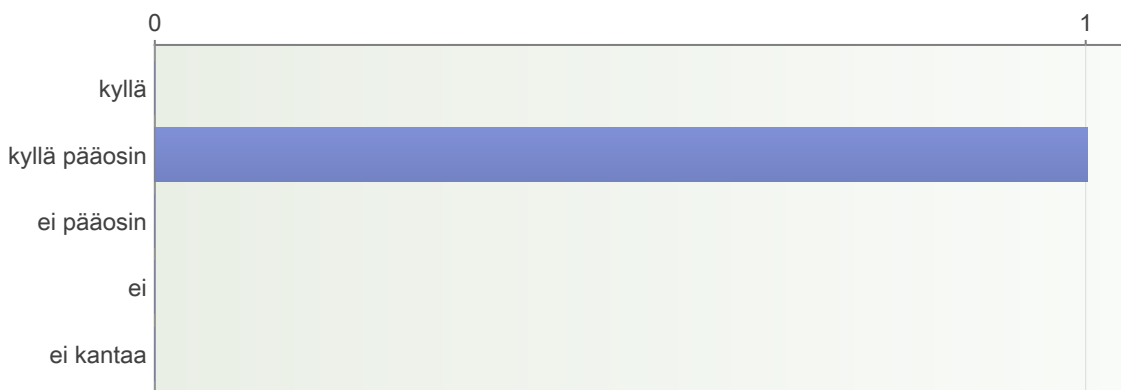
Vastaajien määrä: 1

- Uudistuksen valmistelussa ja lakiluonnoksessa henkilöt, joilla on laaja-alaisia palvelutarpeita, on otettu hyvin huomioon. Ei ole syytä epäillä, etteikö heidän tilanteensa parantuisi nykyisestä. Julkisrahoitteiset palvelut tulevat maakuntien järjestämisvastuulle. Tämä järjestämisvastuun kautta palvelut integroituvat vertikaalisesti ja horisontaalisesti. Integraatiota tukevat ja varmistavat Kanta-palvelut.

Maakuntien liikelaitosten rooli tulee olemaan keskeinen näiden henkilöiden palvelujen yhteensovittamisessa ja tarpeenmukaisten palvelujen varmistamisessa. Keskeinen väline on asiakassuunnitelma. Kaiken kaikkiaan lakiluonnos antaa maakunnille riittävät keinot ohjata palvelutuotantoa niin perus kuin erikoistasollakin. Maakuntien käytössä tulee olla tarpeelliset, ajantasaiset ja luotettavat tiedot näiden henkilöiden tilanteesta.

11. 5. Turvaako lakiluonnos palvelujen horisontaalisen ja vertikaalisen integraation?

Vastaajien määrä: 1

12. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Luonnosehdotus parantaa palvelujen integraatiota. Järjestelmän kykyä vastata palvelutarpeisiin oikea-aikaisesti ja saumattomasti parantavat ainakin seuraavat asiat: Palvelut tulevat saman hallinnollisen yksikön, maakunnan järjestämisvastuulle. Järjestäjien lukumäärä supistuu merkittävästi nykyisestä, mikä sekin edistää integraatiota. On tärkeä huomata, että integraatiosta hyötyvät asiakasryhmät tulevat käytännössä maakuntien liikelaitosten palvelujen ja ohjauksen piiriin. Lakiluonnos antaa maakunnille useamman pykälän kautta riittävät tai jopa liiankin laajat valtuudet ohjata ja seurata palveluntuottajia ja niiden toimintaa. Maakunta toteuttaa järjestämisvastuullaan olevien palvelujen rahoituksen, mikä osaltaan tukee ohjausmahdollisuuksia.

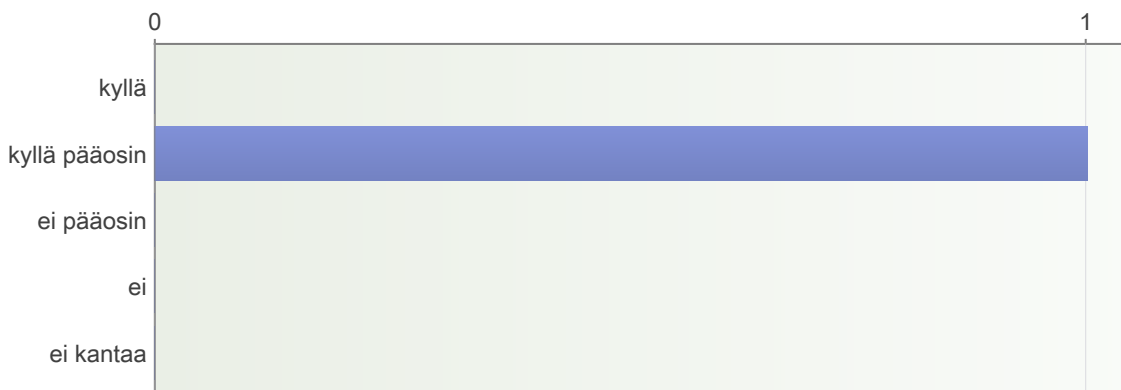
Väestön palvelutarpeista ja väestön hyvinvoinnin tilasta ylläpidetään nykyistä kattavampaa ja ajantasaisempaa tietopohjaa. Tiedonkeruun kehittäminen sekä tiedon läpinäkyvyys ja vertailtavuus tukevat nykyistä parempaa palvelujen integraatiota. Palvelujen yhteensovittamisessa asiakassuunnitelma toimii selkeänä välineenä niin järjestäjille kuin tuottajille.

Pyrittäessä nykyistä parempaan horisontaaliseen ja vertikaaliseen integraatioon, tulee integraatio ymmärtää ja toteuttaa toiminnallisena integraationa. Ajatus siitä, että vain yhden johdon alla olevan palvelutuotannon kautta integraatio on mahdollista ja toiminta kustannustehokasta, hidastaisi palvelujärjestelmän kehitystä ja heikentäisi selvästi tavoitteisiin pääsemisen mahdollisuuksia.

Se, että sosiaalipalveluita ei pystytä viemään suunnitellussa laajuudessa sote-keskuksiin, ei ole integraation este. Keskeistä on, että sosiaalipalveluissa tuotettu asiakastieto tulee samaan kansalliseen tietovarantoon, mistä se on hyödynnettävissä eri osissa palvelujärjestelmää. Maakunnilla on riittävät mahdollisuudet varmistaa myös paljon palveluja tarvitsevien henkilöiden tarpeenmukaiset ja saumattomat palveluketjut.

13. 6. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1

14. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnoksessa on useita pykälää varmistamassa järjestämisvastuun toteuttamisen edellytyksiä. Maakunnilla tulee olla omaa palvelutuotantoa niin perus kuin erikoistasolla, ne voivat osin päättää sote-keskusten palveluvalikoimista, ne päättävät asiakassetelien käytön laajuudesta ja maksettavista korvauksista. Maakunta hyväksyy suoran valinnan tuottajat ja asiakassetelituottajat. Pykälä 42 antaa maakunnille varsin laajat sopimusohjauksen mahdollisuudet ja oikeuden asettaa maakuntakohtaisia ehtoja palveluntuottajille. Maakunnille annetaan myös varsin laajat tiedonsaantioikeudet niiden järjestämisvastuulla olevien palvelujen tuottajista.

Järjestämisvastuun ja rahoituksen keskittäminen 18 maakuntaan lisää kunkin järjestäjän edellytyksiä onnistua järjestämistehtävän toteuttamisessa. Tiedontuotannon kehittäminen ja läpinäkyvyyden parantaminen luovat edellytyksiä järjestäjille toteuttaa järjestämisvastuutaan. Tämä on tärkeä parannus nykytilanteeseen seurannan, arvioinnin, valvonnan, ohjauksen ja kehittämisen näkökulmista.

Maakunnille järjestämisvastuun nimissä luonnokseen kirjatut oikeudet ja mahdollisuudet ovat paikoin liian laajoja. Kyseenalaisia raportointivelvoitteita järjestäjille on kirjattu ainakin pykälisiin 58 ja 59. Selvää järjestämisvastuun ongelmatiikkaa syntyy siitä, että maakunnat ja niiden liikelaitokset ovat käytännössä palvelujen järjestäjiä ja tuottajia. Luonnosesitys antaa maakunnille mahdollisuudet suosia ja tukea omaa palvelutuotantoaan kilpailua väärin tavalla ja samalla rajoittaa yksityisten palveluntuottajien toimintaa järjestelmässä.

Maakuntien järjestämisvastuun voi nähdä hieman rajatumpana kuin nykyisillä kunnilla, jos tarkastelee rahoituksen toteuttamistapaa ja riippumattomuutta valtiosta. Uudistuksen kolmen päätavoitteen toteuttamiseksi on kuitenkin perusteltua vahvistaa valtion ohjausta sekä toteuttaa nyt valmisteltu rahoitusratkaisu. Nämä tekijät eivät vie maakunnilta riittäviä edellytyksiä toteuttaa järjestämisvastuuta.

15. 7. Edistääkö lakiluonnos toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa?

Vastaajien määrä: 1

16. Vapaamuotoiset huomiot.

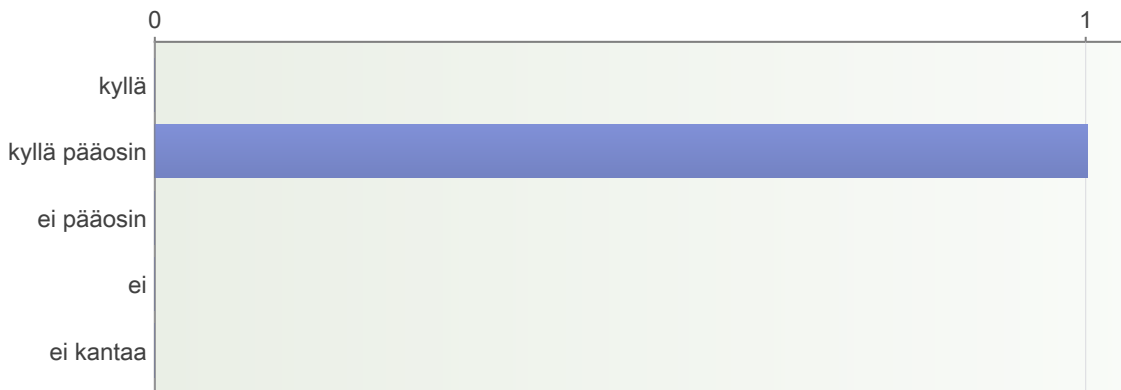
Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnos parantaa mahdollisuuksia toimintatapojen muuttamiseen ja muuttumiseen ja tukee uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa. Molempien tavoitteiden osalta keskeisiä lakiluonnokseen kirjoitettuja asioita ovat laajeneva vapaus valita palveluntuottaja, rajapintojen rikkominen, tiedontuotanto ja tiedon läpinäkyvyys sekä vertailtavuus, kilpailun lisääminen palvelujärjestelmässä, käyttäjäkokemusten systemaattinen hyödyntäminen sekä digitalisaation hyödyntämisen vaatimukset. Monituottajuus ja lisääntyvä kilpailu julkisrahoitteisessa osassa palvelujärjestelmää kannustaa palvelu- ja tuoteinnovaatioiden käyttöönottoon ja ylipäätään hyvien käytänteiden tehokkaampaan leviämiseen.

Maakunnat tulevat olemaan isossa roolissa edistettäessä toimintatapojen muutosta ja uusien innovaatioiden syntymistä ja käyttöönottoa. Ne tulevat määrittelemään järjestelmässä maksettavat korvaukset ja monia tuottajille asetettavia ehtoja. Uhkakuvana voi nähdä lainsäädännön vesittymisen siten, että uudistus ei johda uudenlaisiin tapoihin ajatella ja tehdä asioita. Lakiluonnos jättää myös tutkimuksen ja kehityksen kysymykset hieman ohuelle käsittelylle. Yritykset ja järjestöt ovat keskeisiä palvelu- ja tuoteparannusten toteuttajia, mutta tämä vaatii innovaatiotoiminnalle suotuisan ympäristön.

17. 8. Antaako valinnanvapauslakiluonnos yhdessä muun maakunta- ja sote-uudistuksen kanssa riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1

18. Vapaaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kustannusten kasvun hillinnän tavoitteen saavuttaminen on mahdollista. Tavoitteen vaativuutta lisää se, että samalla pitää parantaa saatavuutta ja kaventaa terveyseroja. Sote-uudistuksen kolmen päätavoitteen yhtäaikaisen toteutumisen tavoitteesta seuraa se, että osa niistä keinoista, joilla kunnat ja kuntayhtymät ovat tottuneet hillitsemään kustannuksia, eivät olisi enää samalla tavoin keinovalikoimassa. Näitä ovat esimerkiksi palvelujen piiriin pääsyn rajoittaminen sekä ihmisten pitäminen jonoissa. Monia nykyjärjestelmässä vallitsevia käytänteistä on kyseenalaistettava ja toimintatapoja muutettava.

Palvelujärjestelmän perusrakenteiden on tuettava kustannusten kasvun hillintää. Lisäksi järjestelmään tulee saada sisäänrakennettua elementtejä, jotka kannustavat ja ohjaavat toimijoita kohti tavoitetta. Tarvitsemme myös vähintään yhden tahon, jolla on intressien lisäksi käytettävissä riittävän vahvat valvonnan ja ohjauksen keinot. Sote kustannusten kasvun hillintä ei toteudu pikavoitoilla vaan siihen tarvitaan kokonaisuus, joka tukee pitkäjänteistä ja suunnitelmallista julkisen talouden vahvistumista.

Näkemyksemme mukaan seuraavat asiat ovat kustannusten kasvun hillinnän tavoitteen kannalta keskeisiä.

Maakuntien rahoituslakiin kirjattu budjettirajoin ja valtion vahvistuva ohjaus. Suunniteltu rahoitusvastuun siirtäminen valtiolle terävöittää valtion ohjausmahdollisuuksia ja antaa valtiolle nykyistä vahvemman mandaatin toteuttaa tavoiteltua kustannuskehityksen hillintää. Suunniteltu siirtymä toteutuneista käyttökustannuksista kokonaan laskennallisiin kustannuksiin vuoteen 2024 mennessä on tarkoituksenmukainen. Maakuntien rahoituslakiesityksen 6 pykälään kirjattu rajoite kustannusten kasvulle on perusteltu. Se luo yhdessä valtion ja maakuntien välisten neuvottelumenettelyjen kanssa nykyistä vahvemman talouden ohjausmallin ja välineen hallita kustannuskehitystä.

Digitalisaatio ja Kanta-palvelut. Digitalisaatiokehitys, jonka osana toteutuu Kanta-palvelujen kokonaisuus, tuottavat palvelujärjestelmään monenlaisia ja -tasoisia hyötyjä. Kustannusten hillinnän näkökulmasta huomioitavia ovat ainakin seuraavat asiat: mahdollistaa osaltaan integraation toteutumisen, parantaa laadun ja vaikuttavuuden seurannan edellytyksiä, tukee ja mahdollistaa toimintaprosessien muutoksia, luo edellytyksiä toiminnan ohjaamiselle ja johtamiselle, tukee resurssien kohdentamista oikein, lisää potilas ja asiakasturvallisuutta, mahdollistaa uusia toimintatapoja, tukee innovaatioiden syntyä, vähentää hallinnollista työtä sekä tukee valinnanvapauden ja kilpailun toteutumista ja hallintaa.

Tiedon hyödyntäminen. Sosiaali- ja terveydenhuolto on hyvin tietointensiivinen toimiala. Sillä, miten eri toimijat pystyvät hyödyntämään palvelujärjestelmän eri osiin kertyvää tietoa, on iso merkitys kustannusten kasvun hillinnän näkökulmasta. Kattava, ajantasainen ja luotettava tieto mahdollistavat tiedolla johtamisen ja ohjaamisen. Tämä parantaa mm. resurssien kohdentamista ja käyttöä sekä tukee oikeiden asioiden tekemistä oikeaan aikaan. Tarpeellisen tiedon olemassaolo tukee integraatiota, joka taas on yksi elementti kustannusten kasvun hillinnässä.

Järjestämisen keskittäminen. Järjestäjäverkon supistaminen 18:sta maakuntaan keskittää järjestämisosuamisen. Järjestäjien kyvykkyyden parantaminen on yksi perusta uudistuksen tavoitteisiin pääsemisessä. Mitä selkeämmin palvelujen järjestäjä on erillinen palvelujen tuotannosta, sitä todennäköisemmin järjestäjä kykenee järjestämään palvelutuotannon kustannustehokkaasti ja -vaikuttavasti. Kelan järjestämistä vastaavissa olevissa kuntoutuspalveluissa on toteutunut jo pidemmän aikaa järjestämisen ja tuottamisen aito erottaminen. Toteutustavan tuloksellisuudesta kertoo mm. se, että kustannukset ovat kasvaneet varsin maltillisesti, jos lainkaan, mutta palveluja on pystytty tuottamaan kasvavasti.

Toinen kustannusten kasvun hillinnän näkökulmasta merkityksellinen asia on integraatio, joka konkretisoituu maakuntien kautta. Maakuntien järjestämistä vastaavalle tulevat perustason ja erikoistason sote-palvelut sekä mm. kasvupalvelut. Maakunnilla on selvästi vahvemmat mahdollisuudet ohjata, organisoida ja kehittää

palvelutuotantoa tarpeiden ja tavoitteiden mukaiseksi kuin kunnilla nykyjärjestelmässä. Maakunnilla on esimerkiksi keinot ja selvät intressit siirtää hoidon ja hoivan volyymejä ja painopistettä perustasolle sekä kustannusvaikuttaviin palveluihin ja palveluntuottajille.

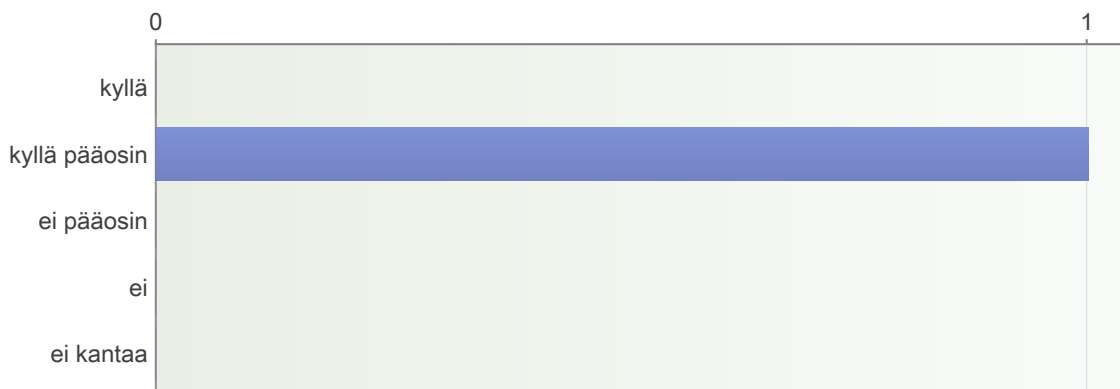
Isot mahdollisuudet sisältyvät palvelujärjestelmän kykyyn hillitä ja hallita palvelutarpeita. Tässä tuleville järjestäjille on annettu oikeutetusti merkityksellinen rooli. Maakuntien päävastuulla on varmistaa mm. paljon palveluja tarvitsevien henkilöiden palvelujen integraatio. Tähän maakunnilla on paremmat edellytykset kuin nykyisillä kunnilla

Monituottajuuden vahvistaminen. Yksityiset palveluntuottajat ovat osoittaneet kyvykkyytensä uudistaa ja toteuttaa palvelujen tuottaminen kustannusvaikuttavasti ja -tehokkaasti mm. osto- ja palvelusetelipalvelujen yhteydessä.

Saatavuuden parantaminen. Pitkittyneistä ja vaativimmista toiminta- ja työkyvyn alentumisista on haasteellisempaa palautua. Esimerkiksi pitkittyneet poissaolot työelämästä vaikeuttavat tutkitusti työhön paluuta. Sujuva, tarpeiden mukaisten palvelujen piiriin pääseminen hillitsee terveysturvan kustannusten kasvua. On myös niin, että vaikuttavat ja tehokkaat toimenpiteet tietyissä osissa palveluketjua eivät tuota parasta mahdollista tulosta, jos palveluprosessit ja -kokonaisuudet eivät kaikilta osin tue parasta mahdollista lopputulosta.

19. 9. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveyspalveluista. 9a. Turvaavatko maakunnan liikelaitoksen suoran valinnan palvelujen tuotantoa koskevat säännökset (mm. 16 §) palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden kaikissa olosuhteissa?

Vastaajien määrä: 1

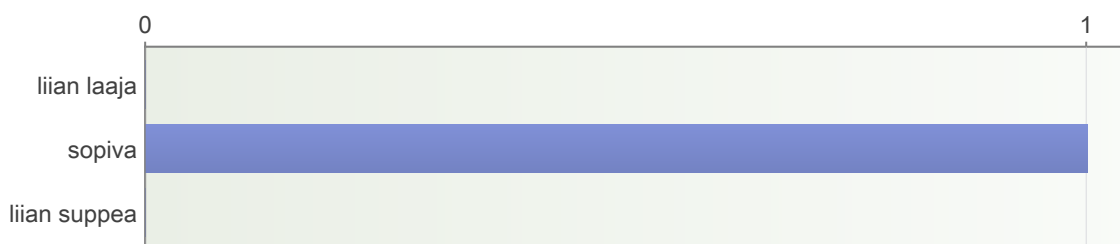
20. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Luonnosesitys antaa maakuntien liikelaitoksille oikeuden ja velvollisuuden tuottaa suoran valinnan palvelut. Maakunnilla on myös monipuoliset ja riittävän vahvat keinot ohjata palvelutuotantoa ja sen rakennetta.

21. 9b. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty sote-keskuksen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

22. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kuntoutuspalvelujen näkökulmasta sote-keskusten lakisääteinen palveluvalikoima on sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen.

Perustason palveluissa on tärkeää päästä tilanteeseen, jossa osaaminen havaita kuntoutustarpeita ja hyödyntää kuntoutuksen mahdollisuuksia on riittävän korkealla tasolla. Kuntoutustarpeen havaitsemisen jälkeen henkilön tulee saada tarpeenmukaisia kuntoutuspalveluja viivytyksettä. Palvelu voidaan tuottaa sote-keskuksessa, jos mahdollista, mutta muuten hyödyntää asiakaseteleitä ja ostopalveluja. Tämä tukee varhaista puuttumista ja kuntoutuksen keinojen hyödyntämistä palvelujärjestelmässä sekä edistää sote-uudistukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

23. 9c. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty suunhoidon yksikköjen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

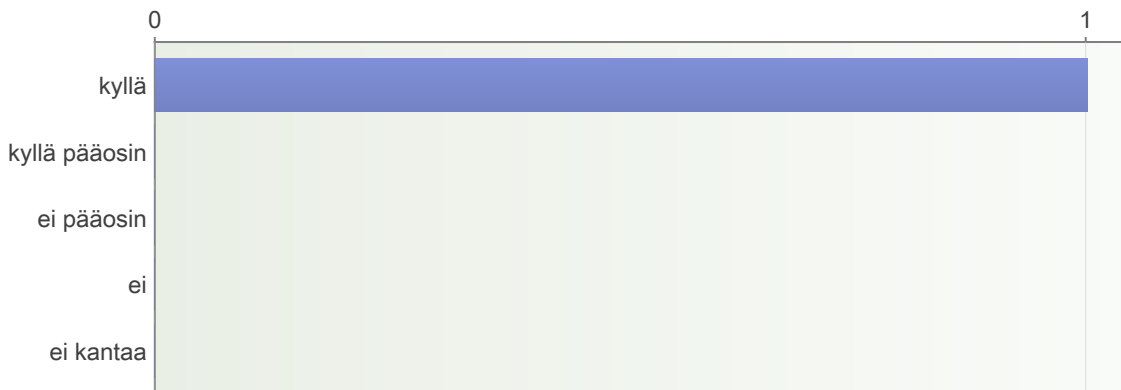

24. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

25. 9d. Onko lakiluonnoksen 18 § sote-keskuksen suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

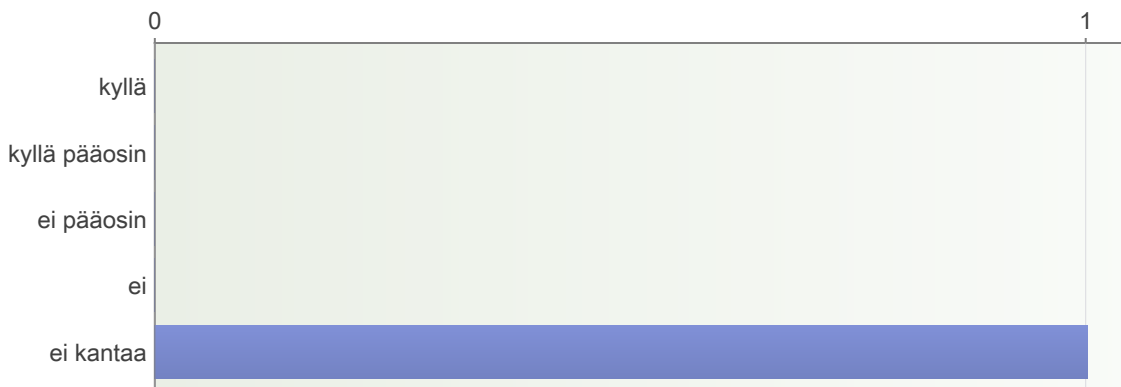

26. Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat palvelut?

Ei vastauksia.

27. 9e. Onko lakiluonnoksen 18 § suunhoidon suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

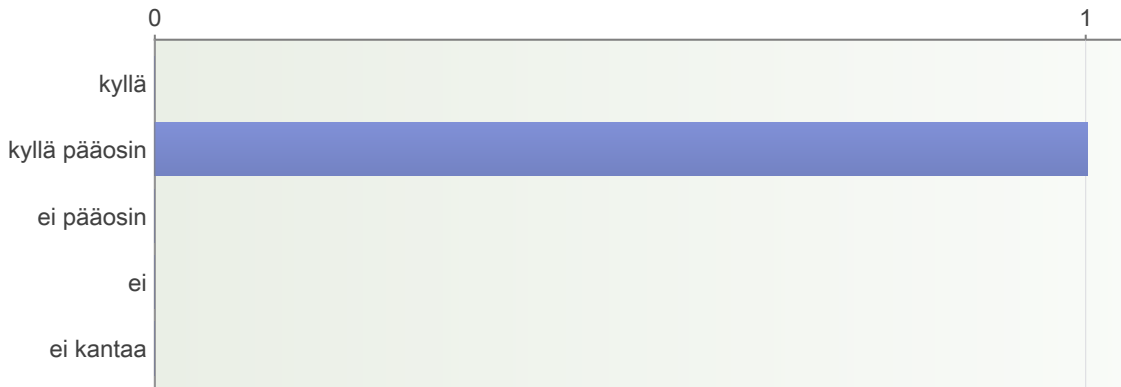

28. Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin suunhoidon yksiköissä tuotettavat palvelut?

Ei vastauksia.

29. 9f. Ovatko säännökset (mm. 18 § ja 37 §) sosiaalihuollon osalta tarkoituksenmukaisia ja riittäviä?

Vastaajien määrä: 1

30. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Yleisenä periaatteena on tärkeää, että yhdelle tuottajalle annettu oikeus toimia toisen tuottajan tiloissa edellyttää sopimista.

31. 10. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos. 10a. Antaako lakiluonnoksen 21 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitos?

Vastaajien määrä: 1

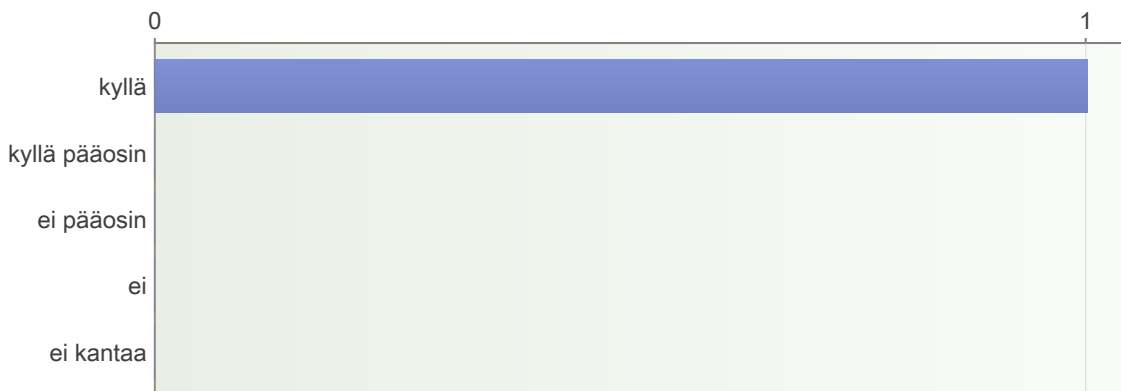

32. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

33. 10b. Entä antaako lakiluonnoksen 22 ja 23 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitoksen palveluyksikkö/yksiköt?

Vastaajien määrä: 1

34. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

35. 11. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 11a. Onko lakiluonnoksen 24 §:ssä säädetty asiakasseteli sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

36. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakasseteli on tärkeä osa valmisteilla olevaa valinnanvapauden kokonaisuutta. Kuntoutuspalvelut ovat hyvä esimerkki palveluista, joista osa toteutuu erikoistasolla ns. portinvartijan palvelutarvearvion jälkeen, joiden hyvä toteutuminen vaatii suunnitelmallisuutta, mutta joissa valinnanvapautta voidaan tämän jälkeen toteuttaa kattavasti.

Kuntoutuspalvelujen osalta ei ole tarkoituksenmukaista rajata asiakassetelin velvoittavuutta luonnoksessa esitetyllä tavalla yksinomaan terveydenhuoltolain lääkinnälliseen kuntoutukseen (terveydenhuoltolain 29 §) liittyviin terveydenhuollon ammattihenkilöiden yksittäisiin vastaanotokäynteihin. Kaikki kuntoutuspalvelut, paitsi välittömästi erikoissairaanhoidon yhteydessä annettava kuntoutus, soveltuvat valinnanvapauden ja siten asiakassetelin piiriin.

Kuntoutuminen on yksilöllistä toimintaa, mikä edellyttää tarpeiden tunnistamista, yksilöllisten tavoitteiden asettamista ja kuntoutumista tukevien toimenpiteiden suunnittelua yhdessä kuntoutujan ja hänen läheistensä kanssa sekä oikea-aikaista toteutusta. Ei kiireellisinä ja tuotteistettavissa olevina palveluina kuntoutuspalvelut soveltuisivat erittäin hyvin valinnanvapauden piiriin. Jatkovalmistelussa tulee harkita aidosti asiakassetelipykälän 1 momentin täydentämistä terveydenhuoltolain 29 §:n kohdilla tarpeellisista toimenpiteistä koostuvilla kuntoutusjaksoilla laitos- tai avohoidossa sekä sopeutumisvalmennuksella.

Lakiluonnoksen pykälän 24 momenttiin 4 on hyvin kirjattu lainsäätäjän maakunnille osoittama selkeä tahtotila asiakassetelien hyödyntämisen eduista ja mahdollisuuksista. Asiakassetelien avulla maakunta pystyy edistämään palvelujen saatavuutta, saavutettavuutta ja palvelukokonaisuuksien toimivuutta sekä varmistamaan, että myös muissa kuin suoran valinnan palveluissa toteutuu asiakkaan mahdollisuus valita palveluntuottaja. Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa painotetaan osuvasti sitä, että maakunnan tulisi varmistaa asiakkaan valinnanvapaus asiakassetelin avulla niissä maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulle kuuluvissa palveluissa, jotka eivät ole kiireellisiä ja joiden kohdalla on tarkoituksenmukaista käyttää asiakasseteliä joustavasti lisäämään asiakkaan valinnanvapautta. Edellä mainitusta kokonaisuudesta tulisi koostaa pykälään 24 uusi 1 momentti. Näin tavoite asiakassetelien osalta tulisi heti pykälän alussa selville.

Pykälän 24 toisessa momentissa on lueteltu syitä, joihin vetoamalla maakunta voi rajata palvelusetelien käyttöönottoa ja sen laajuutta. Rajaamismahdollisuudet on kirjoitettu siten, että ne mahdollistavat maakunnille varsin tehokkaan asiakassetelien käyttöönoton rajaamisen. Jos kirjaukset säilytetään laissa, tulee valtiovallan seurata erityisellä tarkkuudella maakuntien asiakassetelien hyödyntämistä palvelujen järjestämisessä. Lainsäädännössä tulee olla kirjattuna keinot varmistaa lainsäätäjän tahtotilan toteutuminen.

37. 11b. Onko maakunnan liikelaitoksella 24 §:n 2 ja 3 momentissa säädettyjen rajausten perusteella edellytykset turvata riittävät palvelut kustannustehokkaalla tavalla?

Vastaajien määrä: 1

38. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Pykälän 24 momenttiin 2 kirjatut rajaamismahdollisuudet on siten kirjoitettu, että ne mahdollistavat maakunnille varsin tehokkaan asiakasetelien käyttöönoton rajaamisen. Yksityiskohtaisissa perusteluissa on tärkeä huomio siitä, että kustannustehokas järjestäminen ei tarkoita maakunnan oman liikelaitoksen kannattavuutta, vaan maakunnalle palvelujen järjestäjänä aiheutuvia kokonaiskustannuksia. Kirjauksen toteutuminen lainsäätäjän tarkoittamalla tavalla edellyttää sitä, että maakunnan liikelaitos on riittävän etäällä järjestäjästä ja sitä pystytään tarkastelemaan riittävässä määrin yhtenä palveluntuottajan muiden joukossa.

Pykälän 24 tavoitteiden (asiakasetelit edistävät palvelujen saatavuutta, saavutettavuutta ja palvelukokonaisuuksien toimivuutta sekä varmistavat valinnanvapauden toteutumisen) toteutumisen kannalta valtion riittävä valvonta ja ohjaus on välttämätöntä.

39. 11c. Onko lakiluonnoksen 24 §:n sääntely riittävä erikoissairaanhoidon valtakunnallisen ja alueellisen palvelujärjestelmän turvaamisen näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

40. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

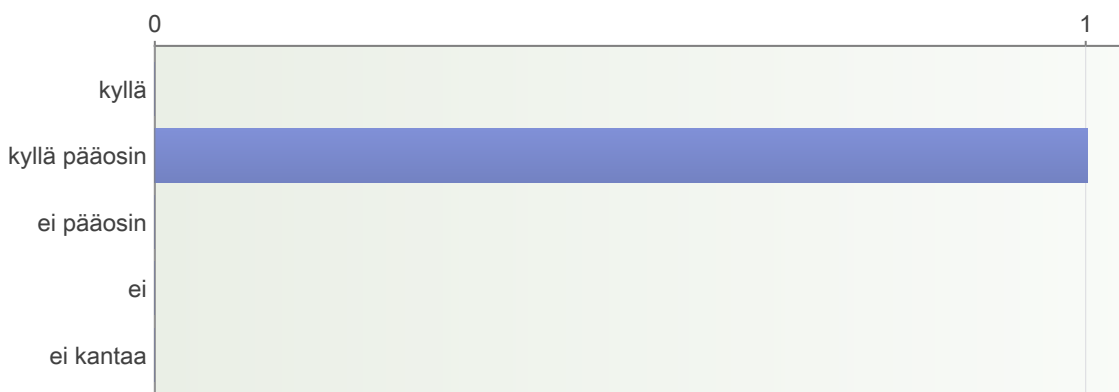
- Tehtyjen taustaselvitysten perusteella voidaan sanoa, että lakiehdotuksen 24 §:n määräykset eivät vaaranna ympärivuorokautisen päivystyksen tai muutoinkaan julkisen sektorin järjestämisvastuulla olevien erikoissairaanhoidon palveluiden järjestämistä tai julkista tuottamista. Huomio olisi perusteltua kiinnittää siihen, että jo pidemmän aikaa kunnilla ja kuntayhtymillä on ollut käytössä hyvät keinot tehdä yhteistyötä yksityisten palveluntuottajien kanssa. Etenkin terveydenhuollon osalta tilastot kertovat selvästi nykyisten järjestäjien halusta tuottaa palvelut itse.

Esimerkiksi palveluseteliä on hyödynnetty aivan marginaalisesti terveydenhuollossa, mukaan lukien erikoistason palvelut. Kuntoutuspalveluissa palvelusetelien käyttöönotto on rajoittunut lähinnä muutamiin kokeiluihin. Jonkin verran sairaanhoitopiirit ovat hyödyntäneet ostopalveluja, mutta tämänkin osalta sairaanhoitopiirikohtaiset erot ovat selviä. Esimerkiksi Oulun alueella julkisen ja yksityisen yhteistyö on sujunut hyvin, mutta esimerkiksi Eksote on lähtenyt toiminnassaan oman tuotannon vahvasta ensisijaisuudesta.

Jotta valinnanvapautta mahdollistetaan myös maakuntien liikelaitosten tuottamisvastuulle tuleviin palveluihin, on asiakasseteli tuotava vahvasti myös erikoistason palveluihin. Lakiesitys antaa maakunnille ja maakuntien liikelaitoksille varsin vahvat ohjauskeinot palvelusetelien osalta ja näin keinot turvata tarpeenmukaiset erikoissairaanhoidon palvelut. Valtion ohjausmahdollisuuksien vahvistuminen tukee osaltaan riittävien erikoissairaanhoidon palvelujen varmistamisen valtakunnallisella ja alueellisella tasolla.

41. 11d. Ovatko asiakasseteliä koskevat säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

42. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Voimassa olevan palvelusetelilainsäädännön ensimmäinen pykälä kuuluu seuraavasti: ”Tämän lain tarkoituksena on sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelin avulla lisätä asiakkaan ja potilaan valinnan mahdollisuuksia, parantaa palvelujen saatavuutta ja edistää kuntien sosiaali- ja terveystoimen sekä elinkeinotoimen ja yksityisten palvelujen tuottajien yhteistyötä.”. Kunnat ja kuntayhtymät ovat ottaneet palveluseteliä käyttöön etenkin terveystoimissa hyvin marginaalisesti. Lain tarkoitus ei ole toteutunut.

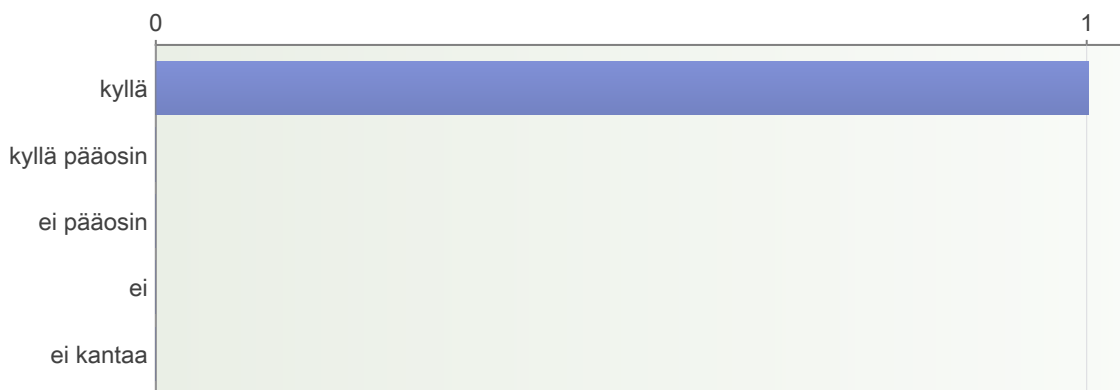
Nyt valinnanvapauslakiin on kirjattu pykälään 24 tavoitteeksi se, että maakunta määrittelee asiakassetelillä maksettavaksi palveluiksi riittävän määrän palveluja palvelujen saatavuuden, saavutettavuuden ja palvelukokonaisuuksien toimivuuden edistämiseksi. Lisäksi halutaan varmistaa, että myös muissa kuin suoran valinnan palveluissa toteutuu asiakkaan mahdollisuus valita palveluntuottaja.

Valinnanvapauslakiluonnoksen asiakassetelipykälässä (24 §) tavoite on kirjattu pykälän momenttiin neljä. Tavoite tulee nostaa pykälän ensimmäiseksi momentiksi. Tämä kirkastaa lainsäätäjän tahtotilaa ja tukee tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaiden asemaa ja oikeuksia.

Asiakkaan aseman ja oikeuksien sekä kansalaisten yhdenvertaisuuden näkökulmasta on tärkeää, että maakunnille ei anneta liian laajaa päätöksentekovaltaa palvelujen järjestämisestä asiakaseteleillä. Asiakassetelit myönnetään palvelujen järjestäjää edustavan tahon laatiman asiakassuunnitelman mukaisesti ja julkisella järjestämisvastuulla oleviin palveluihin. Setelit tukevat asiakkaiden asemaa ja oikeuksia. Vahvan kansallisen seurannan ja valvonnan keinoin on varmistettava, että asiakkaiden asema ja oikeudet toteutuvat asiakassetelien osalta. Asiakkaan mahdollisuus kieltäytyä asiakassetelistä ja saada palvelu muuten järjestettynä vahvistaa asiakkaiden asemaa ja oikeuksia.

43. 11e. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun toteuttamisen näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

44. Vapaamuotoiset huomiot.

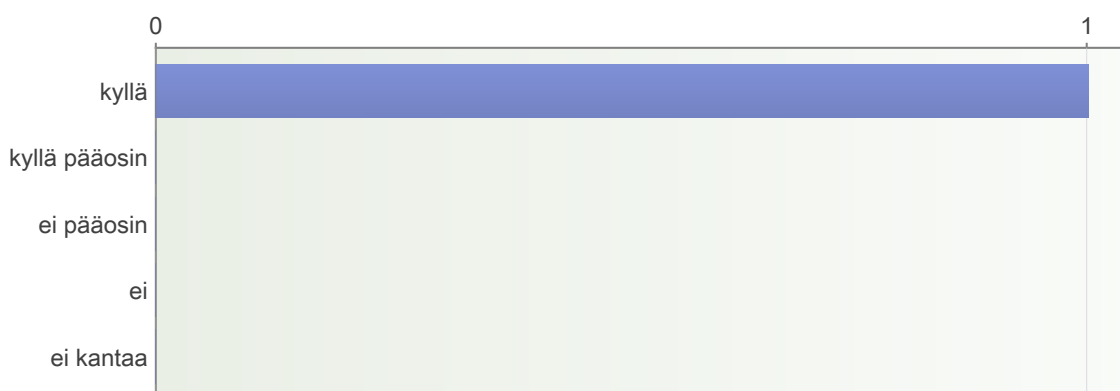
Vastaajien määrä: 1

- Ehdotettu valinnanvapauslainsäädäntö antaa maakunnille varsin laajat oikeudet seurata, valvoa ja kontrolloida niiden järjestämisvastuulla olevien palvelujen palvelutuotantoa ja palvelujen tuottajia. Pykälässä 24 antaa lisäksi juuri asiakassetelien käyttöönottoon liittyen maakunnille rajaamismahdollisuuksia. Maakuntien ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet ovat järjestämisvastuun toteuttamisen näkökulmasta varsin laajat.

On hyvä lähtökohta, että tietyissä palveluissa maakunnan on otettava asiakassetelit käyttöön. Järjestäjän tehtävää maakunta toteuttaa mm. määrittelemällä setelien arvon ja yksityiskohtaisemman sisällön. Maakunnalla on mahdollisuus ottaa seteleitä käyttöön muissa palveluissa parhaaksi katsomallaan tavalla. Palveluntuottajilta edellytetty raportointivelvoite palvelujen toteutumisesta tukee osaltaan järjestäjän tehtävää ja vaikutusmahdollisuuksia.

45. 12. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

46. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakas, hänen lähtökohtansa ja palvelutarpeensa on otettu hyvin huomioon henkilökohtaisen budjetin osalta. Henkilökohtainen budjetti lisää asiakkaiden mahdollisuutta vaikuttaa omiin palveluihin. Tulee varmistaa, että pykälässä 30 mainitut asiakkaiden oikeudet tulevat toteutumaan käytännössä.

Pykälässä 31 todetaan, että aloitteen henkilökohtaisen budjetin muutoksesta voisi tehdä asiakas tai hänen laillinen edustajansa tai maakunnan liikelaitos. On tärkeää, että aloitteen voi tehdä myös henkilölle palveluja tuottava toimija. Monta kertaa juuri asiakkaan ja palvelujen tuottajan välisessä toiminnassa ja vuorovaikutuksessa syntyy hyvä käsitys asiakkaan tarpeista ja hänelle sopivista palveluista.

47. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin asiakkaan neuvonnasta ja ohjauksesta sekä palvelutarpeen arvioinnista. Lisäksi lakiluonnoksen 5 §:ssä säädettäisiin asiakkaalle tehtävästä yhdestä asiakassuunnitelmasta. Turvaavatko säännökset riittävän hyvin asiakkaan oikeudet sekä palvelujen toteuttamisen asiakkaan tarpeita vastaavasti?

Vastaajien määrä: 1

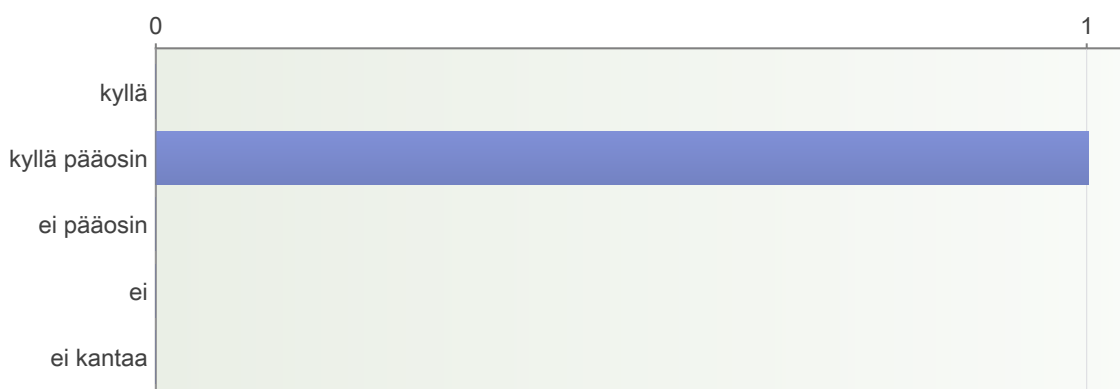
48. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakassuunnitelma antaa hyvät edellytykset sovittaa yhteen ihmisten palveluja. Neuvonnan, ohjauksen ja palvelutarpeen arvioinnin osalta ehdotukset ovat riittävät. Asiakkaiden oikeuksien ja palvelujen toteutumista asiakkaiden tarpeita vastaavasti edistää myös moni käynnissä oleva kehityskulku. Näitä ovat ainakin tuottajien velvoite käyttää asiakastietolain mukaisia valtakunnallisia tietojärjestelmiä, ohjelmistojen yhteentoimivuusvaatimukset, valinnanvapauden tiedonhallintapalvelut, järjestelmien keräämän tiedon käytön helpottaminen sekä läpinäkyvyyden parantuminen.

49. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palveluntuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 14a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

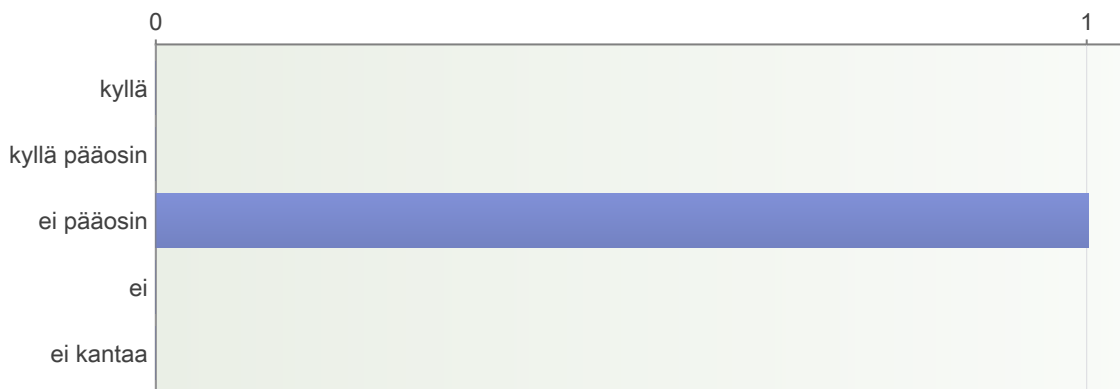
50. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Jatkossa palveluntuottajalaki tulee sääntelemään yksityisten sote-palveluntuottajien toimintaedellytyksiä. Valinnanvapauslakiehdotuksessa annetaan maakunnille mahdollisuus asettaa palveluntuottajille erilaisia vaatimuksia vielä palveluntuottajalain lisäksi. On vaikea löytää perusteita luvussa 8 esitetyn kaltaisille, moninaiselle ja paikoin varsin mittavalle maakuntien hyväksymis- ja sopimusmenettelylle. Laatuun ja palvelun luotettavuuteen liittyvien kriteerien tulee olla yhtenäiset julkiselle ja yksityiselle toiminnalle. Sääntelyn tulee kohdistua ensisijaisesti palveluun, ei palveluntuottajaan.

51. 14b. Varmistaako hallintopäätöstä ja ehtojen asettamista koskeva sääntely (42 §) riittävät mahdollisuudet maakunnan järjestämisvastuun toteuttamiseen.

Vastaajien määrä: 1

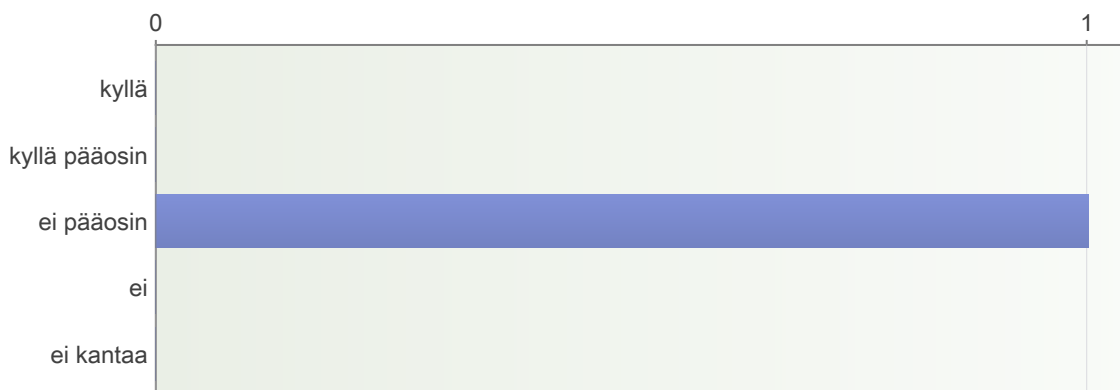
52. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnoksen pykälät 42 ja 43 muodostavat kokonaisuuden, jonka tarpeellisuus voidaan kyseenalaistaa. Esityksen 42 § mukaisten ehtojen asettaminen hallintopäätöksellä on epätarkoituksenmukaista. Maakunnan järjestämisvastuun toteuttaminen onnistuu hyvin yksityisten palveluntuottajien kanssa tehtävien sopimusten kautta. Jos pykälät säilytetään, tulee lähteä siitä, että maakunnassa on yhtäläiset palvelutuotannon ehdot ja vaatimukset kaikille palvelutuotannolle.

53. 14c. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

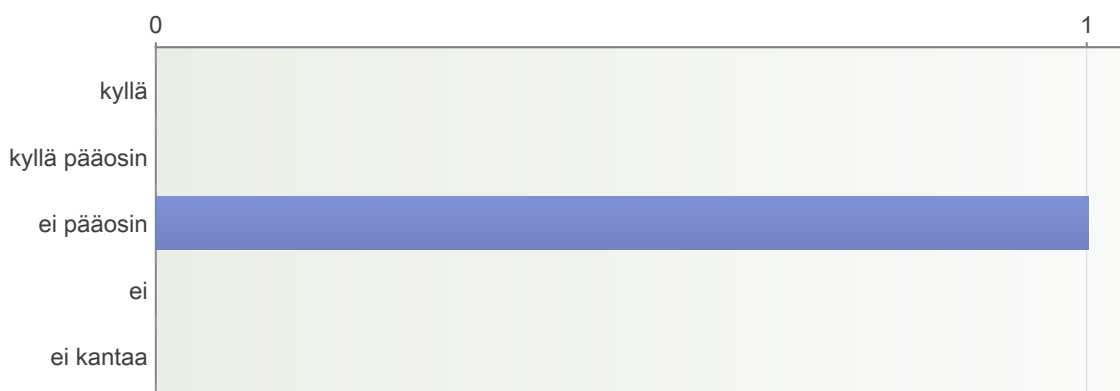
54. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Sopimusmenettelyt hallintopäätökseen perustuen ovat hallinnollisesti raskaita, eivätkä mahdollista sopimus Kumppaneiden joustavaa ja asiakaslähtöistä yhteistyötä parhaalla mahdollisella tavalla. Nyt esitettyjä säännöksiä tulee keventää ja joustavoittaa.

55. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palveluntuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

56. Vapamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- 58 §. Palveluntuottajan velvollisuudesta tilinpäätös- ja verotustietojen antamiseen

Moniammatillisia, pääosin avo- ja laitosjaksoja tuottavat yksityiset kuntoutuksen osaamiskeskukset ovat pääosin keskisuuria yrityksiä ja säätiöitä. Pykälässä esitetty raportointivelvoite tulee lisäämään näiden palveluntuottajien hallinnollista taakkaa selvästi. Niiltä esitetään vaadittavaksi raportointia, jota ne tuottaisivat vain siksi, että toteuttavat maakuntien järjestämistä vastaavalla olevia palveluja asiakassetelillä. On vakavasti harkittava, mitä lisäarvoa palvelujärjestelmään tuo esimerkiksi se, että pienyrityksiä hieman suuremmat yritykset tuottavat pykälän 1 momentin 3 kohdassa mainitun selvityksen hallinto- ja ohjausjärjestelmästä.

Kuntoutuspalvelujen tuottajat ovat yhteiskuntavastuullisia yrityksiä ja säätiöitä ja ne kannattavat avoimuutta ja läpinäkyvyyttä. Pykäläluonnoksissa 58 ja 59 esitetyt palveluntuottajien toimintaa koskevien tietojen antamisvelvoitteet, ovat useammalla tavalla epätarkoituksenmukaisia. Ne lisäävät hallinnollista taakkaa, tuottavat vaikeatulkintaista raportointia ja sisältävät liikesalaisuuksiksi luokiteltavien tietojen raportointivelvoitteita. Raportointivelvoitteiden ja läpinäkyvyysvaatimusten tulisi olla yhtäläiset julkisille ja yksityisille tuottajille.

59 §. Palveluntuottajan velvollisuus palvelutoimintaa koskevien tietojen antamiseen

Pykälässä (myös 71 §:ssä) säädettäisiin muun muassa valinnanvapauden piiriin kuuluvien palvelujen kustannustietojen toimittamisesta maakunnalle ja maakunnan liikelaitokselle. Etenkin asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin osalta kirjaus on hämmentävä, tuleehan kustannustiedot toimittaa suurimmalle tuottajalle, maakunnan liikelaitokselle eli käytännössä yhdelle keskeisimmistä kilpailijoista. Pykälästä tulee poistaa velvoite kustannustietojen raportoinnista.

60 §. Palveluntuottajan vastuu palveluista

Pykälässä asetetaan palveluntuottajalle vastuu hoitokomplikaatioiden ja vastaavien kustannuksista. Osa komplikaatioista voi syntyä, vaikka potilasta hoidettaisiin parhaan tiedon ja osaamisen mukaan. Potilasvakuutukset eivät kata kaikkia komplikaatioita, joten olisi kohtuutonta, että palveluntuottaja joutuisi kantamaan riskin erittäin merkittävästä kustannuksesta, jota ei voitaisi välttää. Kirjaus on varsin hankala erityisesti pienemmille palveluntuottajille.

Verorahoitteinen järjestelmämme vakuuttaa jokaisen suomalaisen ongelmatilanteiden varalta. Komplikaatioitilanteessa, jota ei olisi voitu välttää, tämän julkisen verorahoitteisen järjestelmän on turvattava kustannukset siltä osin, kun ne eivät ole korvattavia potilasvakuutuksen piiristä.

Lisäksi pykälässä käytetty sana "vastaava" on liian epämääräinen. Kohta tulee poistaa tai vähintään määritellä tarkemmin se, mitä sanalla "vastaavia" tarkoitetaan.

61 §. Maakunnan palvelujen hinnoittelu maakunnan liikelaitoksen tuottamissa suoran valinnan palveluissa

Pykälän mukainen markkinaperusteinen hinnoittelu maakunnan, maakunnan liikelaitoksen ja palvelukeskuksen palvelujen välillä on erittäin kannatettava tavoite, joka tukee kilpailuneutraaliteettia ja veronmaksajan oikeusturvaa. Keskeistä on, että maakuntakonsernin sisällä, sen eri osien välillä, hinnoittelu on markkinaperusteista. Tavoite voi kuitenkin jäädä täyttymättä, mikäli seurantaa lainsäädännön noudattamisesta ei ole. Tämän takia pykälään tulisi lisätä mainittuja tahoja koskeva vaatimus siirtohintadokumentaation tuottamisesta ja ylläpidosta. Näin palvelujen markkinaehtoisuutta voitaisiin seurata. Markkinaperusteisen

hinnoittelun toteuttaminen on tärkeää mm. siksi, että tämä mahdollistaa maakunnalle asiakasetelien arvon määrittelyn siten, että asiakkaalla on tosiasialliset mahdollisuudet tehdä palveluntuottajavalintoja.

Pari vuotta sitten Kilpailu- ja kuluttajavirasto totesi vakavia puutteita kuntien kyvyssä hinnoitella palvelunsa. Ne eivät osaa ottaa huomioon kaikkia niitä kustannuksia, jotka tulisi sisällyttää markkinaperusteiseen hintaan. Viraston mahdollisuudet puuttua asiaan ovat rajalliset. Sen resursseja asian valvonnassa tulee nostaa.

62 §. Kilpailun tasapuolisuuden turvaaminen julkisen ja yksityisen toiminnan välillä

Pykälän kirjaus kilpailun tasapuolisuuden turvaamisesta julkisen ja yksityisen toiminnan välillä on erinomainen. Lakiesityksen useissa pykälissä on oikeanlaista ja kannustettavaa pyrkimystä saattaa kaikki palveluntuottajat tasapuoliseen asemaan. On tärkeää hyödyntää kansallista liikkumavaraa ja pyrkiä ennakkoluulottomasti kohti sääntelyä, joka varmistaa kilpailuneutraliteettia sekä tukee taloudellisen toiminnan ja kilpailun edellytyksiä.

Kilpailuneutraliteetin näkökulmasta lakiesitys ei kuitenkaan ole riittävä. Lakiesitys antaa etua maakunnalliselle palvelutuotannolle, eikä pysty estämään ristiinsubventointia maakuntakonsernin sisällä. Kilpailun tasapuolisuuteen liittyviä ongelmia ja epäselvyyttä aiheutuu mm. maakunnan liikelaitoksen palvelutuotannon nauttimien verotuksellisten etujen sekä konkurssisuojaan kautta.

Valvonnan tulee kattaa laajasti kaikki toimijat. Huomattava on, että tällä hetkellä kilpailulain noudattamatta jättäminen ei aiheuta sanktioita julkiselle toimijalle, mutta yksityiselle toimijalle kyllä. Kilpailulakia on muutettava tältä osin. Valvonnan ja puuttumisen takaamiseksi kilpailu- ja kuluttajavirastoon tulisi perustaa yksikkö sote-palvelutuotannon kilpailuneutraliteetin valvontaan. Nykyisellään virastolla ei ole riittävästi resursseja valvoa pykälän toteutumista, mikä uhkaa vesittää sen koko tarkoituksen.

57. 16. Lakiluonnoksen 10 luvussa säädettäisiin palveluntuottajalle suoritettavista korvauksista. 16a. Ottavatko sote-keskuksen kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat tekijät riittävästi huomioon asiakkaiden erilaiset palvelutarpeet ja niiden aiheuttamat kustannukset?

Vastaajien määrä: 1

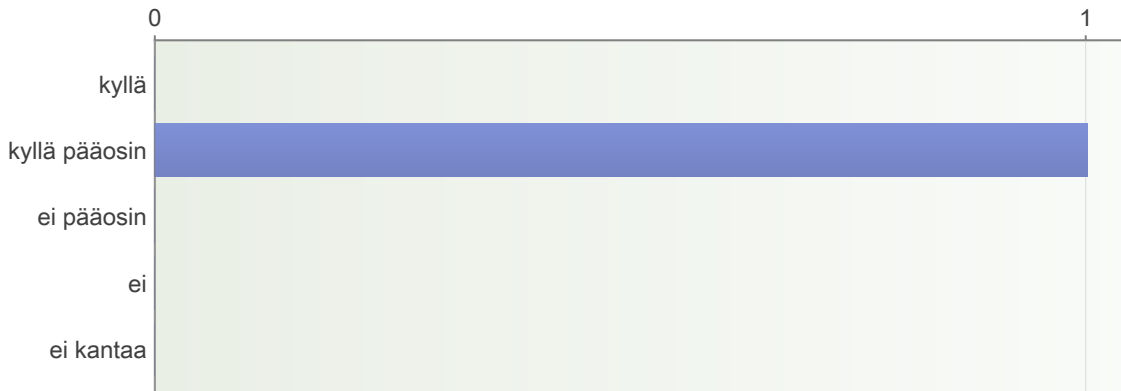

58. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

59. 16b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

60. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

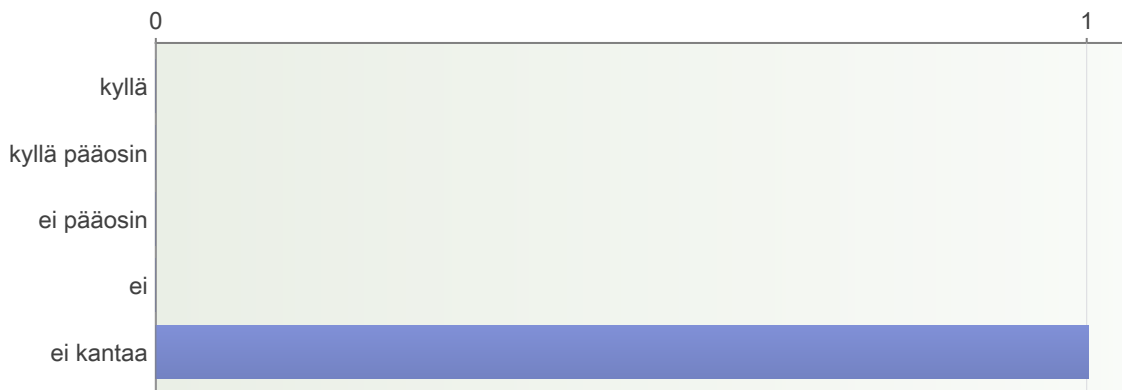
- On perusteltua, että järjestäjä määrittelee asiakassetelien arvon. Asiakassetelin arvon määrittely siten, että asiakkaalla on tosiasiallinen mahdollisuus valita sillä maakunnan hyväksymä palveluntuottaja, on hyvä lähtökohta arvonmäärittelylle. Kirjaus siitä, että arvonmäärittelyssä on otettava huomioon myös kustannukset, jotka aiheutuisivat maakunnan liikelaitokselle vastaavan palvelun tuottamisesta, on tärkeä (24 §).

Korvaamisen yleisten periaatteiden (63 §) toteutumisen, markkinoiden ja kilpailun toimivuuden, mutta yhtä lailla valinnanvapauden mahdollisuuksien syntyminen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että maakuntien hinnoittelu onnistuu. Haasteeksi tulee muodostumaan se, miten maakunnan liikelaitoksen todelliset kustannukset saadaan huomioitua palvelusetelien arvon määrittelyssä. Arvonmäärityksen tulee olla aidosti sellainen, että maakunnan liikelaitos pärjäisi itse samalla korvaussummalla ilman, että omistaja tukee sitä kilpailua väärin tavalla.

Koska maakunnan on siis ensisijaista tuntea oman palvelutuotantonsa kustannukset, on tarpeetonta ja liiketoiminnan perusteita murentavaa vaatia 59 § ja 71 § mukaisesti yksityistä palveluntuottajaa avaamaan kustannusrakenteensa maakunnan liikelaitokselle, jonka palvelutuotanto kilpailee valinnanvapausmarkkinalla yhdessä yksityisten palveluntuottajien kanssa. Korvaustason ei tule määräytyä halvimman markkinahinnan mukaan.

61. 16c. Turvaavatko säännökset maakunnan liikelaitoksen sote-keskukselle ja yksityisen tuottajan sote-keskukselle yhdenvertaiset toimintaedellytykset?

Vastaajien määrä: 1

62. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

63. 17. Lakiluonnoksen 12 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. 17a. Turvaavatko 85 §:n mukaiset asiakasseteliä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

64. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kuntoutuspalvelujen näkökulmasta asiakasseteliä koskeva siirtymäsäännös on hyvä.

65. 17b. Turvaavatko 86 ja 88 §:n mukaiset sote-keskusta koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

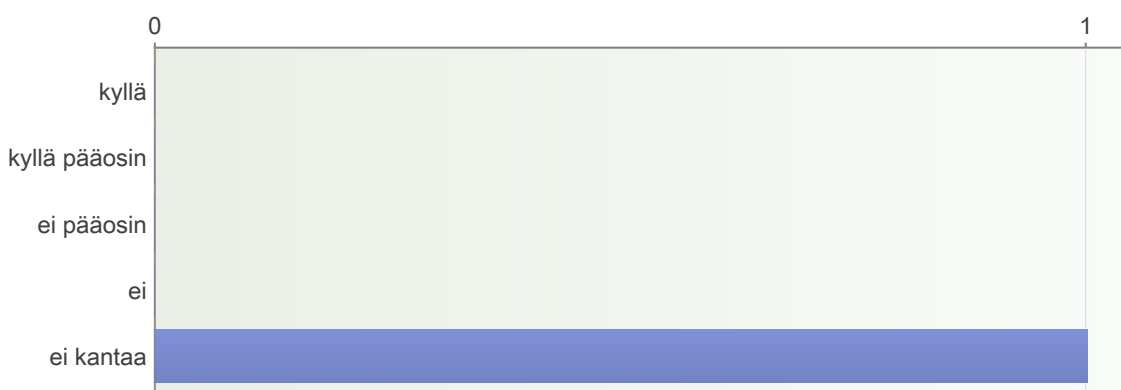

66. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

67. 17c. Turvaavatko 87 ja 89 §:n mukaiset suunhoidon yksiköitä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

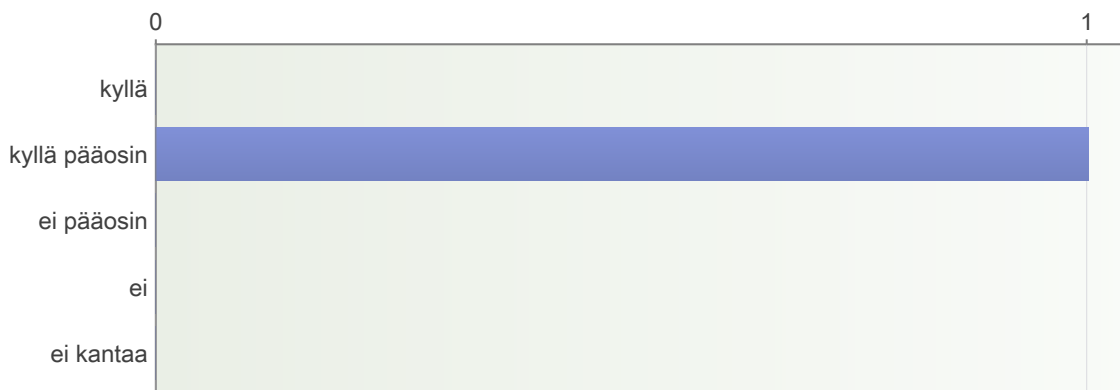

68. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

69. 17d. Turvaako esitys sosiaali- ja terveystalouden yksityisten tuottajien toimintaedellytykset?

Vastaajien määrä: 1

70. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauslaki on keskeinen muutosajuri siirryttäessä organisaatiolähtöisestä ajattelusta kohti avoimempaa ja asiakaskeskeisempään palvelujärjestelmään. Uudistuksella on mittavat vaikutukset koko palvelujärjestelmän järjestämisen, rahoituksen ja ohjauksen rakenteisiin ja siten myös kuntoutustoimialaan. Uudistus muuttaa toiminnan ja ansainnan logiikoita ja käynnistää kehityksiä, joilla on kauaskantoisia vaikutuksia.

Kuntoutuspalvelujen näkökulmasta valinnanvapauden käytännön toimivuus määrittellään maakuntakonsernin sisällä. Ehdotettu lainsäädäntö on pitkälti puitelainsäädäntöä. Keskeinen kysymys on, syntyykö maakunnan (järjestäjä) ja maakunnan liikelaitoksen (palvelujen tuottaja) välille riittävän iso ero. Jos järjestämistehtävä ja oma tuotanto ovat liian lähekkäin toisiaan, palveluntuottajien välinen kilpailuneutraliteetti vaarantuu. Palvelumarkkinoiden toimivuus edellyttää olosuhteita, joissa kukaan tuottajista ei saa perusteetonta kilpailuetua.

Säätelyn ja palvelujen järjestäjien tekemien tarkempien määrittelyjen ja ohjauksen tulee mahdollistaa kannattava toiminta. Palveluntuottajille on keskeistä, että toiminnan ehdot sekä palvelutuotannon seuranta ja valvonta ovat tuottajille tasapuolisia ja siten liiketaloudellisesti kestäviä. Jokaisen toimialan ja yksittäisen palveluntuottajan näkökulmasta on elintärkeää, että toimintaympäristössä on tarvittava liikkumavara kehittää ja parantaa palveluja. Kuntoutujien ja mm. kustannusten kasvun hillinnän näkökulmista toimiva palvelujärjestelmä tarkoittaa esimerkiksi kuntoutujien tarpeista lähtevien, laadukkaiden palvelujen saatavuutta ja toteutumista.

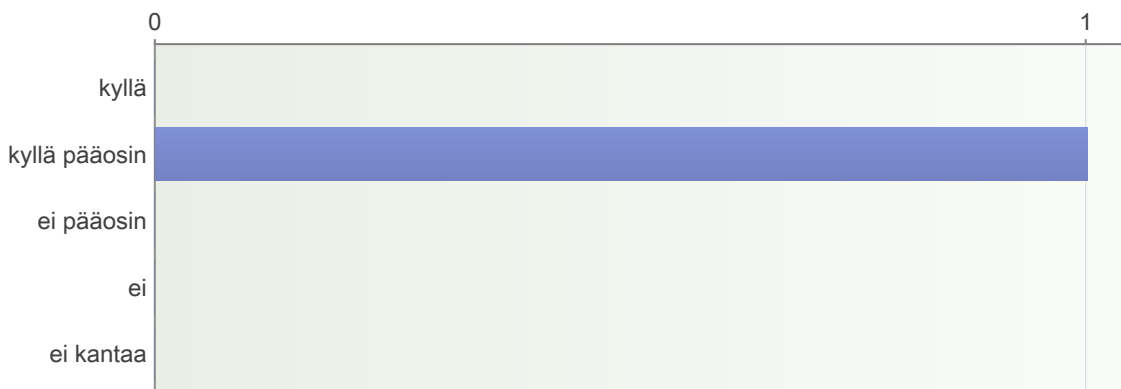
Esitetty valinnanvapauslainsäädäntö ei heikennä yksityisten kuntoutuspalvelujen tuottajien asemaa palvelujärjestelmässä. Lakiesitys antaa yksityisille kuntoutuspalvelujen tuottajille kohtuulliset edellytykset tuottaa maakuntien järjestämistä varten tulevia kuntoutuspalveluja. Pykälän 24 kohta 7 avaa hieman julkista kuntoutusmarkkinaa. Se, että laki turvaisi yksityisten kuntoutuspalvelujen tuottajien toimintaedellytykset vaatisi sitä, että selvästi isompi osa maakuntien järjestämistä varten tulevista kuntoutuspalveluista tulee asiakassetelin ja ostopalvelujen piiriin.

Merkityksellisiä ja kauaskantoisia vaikutuksia valinnanvapauslainsäädännöllä ja koko sote-uudistuksella on siinä vaiheessa, kun palvelutuotannosta on saatavissa relevanttia ja vertailukelpoista tietoa, joka tukee järjestäjiä organisoimaan palvelutuotannon asukkailla laadukkaista ja vaikuttavista palveluista kokonaistaloudellisesti järkevällä tavalla. Tämä yhdistettynä kokonaisuuteen, joka tukee asiakkaiden vapautta valita palveluntuottaja, luo edellytyksiä kehittyvälle palvelujärjestelmälle.

Monille kuntoutuspalvelujen tuottajille kunnat ja kuntayhtymät ovat merkityksellisiä yhteistyökumppaneita. Ainakin toistaiseksi on myös niitä tuottajia, jotka eivät tee juuri lainkaan tai lainkaan yhteistyötä nykyisten järjestäjä-tuottajien kanssa. Jos yksityisen kuntoutussektorin olemassaolo olisi vuosikymmenten saatossa ollut kiinni kuntien ja sairaanhoitopiirien toimenpiteistä, meillä olisi huomattavasti nykyistä suppeampi yksityinen palvelutuotanto. Meillä ei olisi Suomessa valtakunnallisesti kattavaa yksityisten kuntoutuspalvelujen tuottajien osaamisverkostoa. Perusta toiminnalle on tullut yhteistyöstä muiden kuntoutuspalvelujen järjestäjien kuten vakuutusyhtiöiden, Kelan ja Valtionkonttorin kanssa. Nämä tosiasiat eivät vähennä nyt valmistelevana olevan valinnanvapauslain tai koko maakunta- ja sote-uudistuksen merkitystä ja tärkeyttä myös kuntoutuspalvelujen tuottajien näkökulmasta.

71. 17e. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajina?

Vastaajien määrä: 1

72. Vapaamuotoiset huomiot.

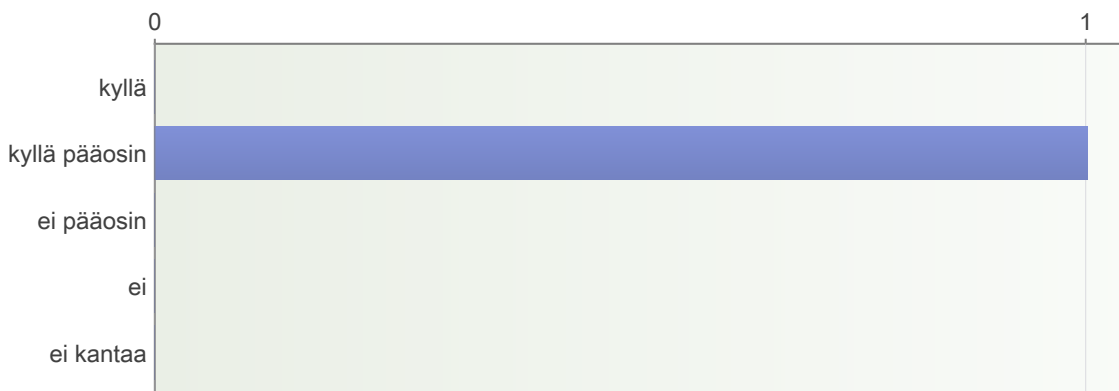
Vastaajien määrä: 1

- Pienempien kuntoutuspalvelujen tuottajien näkökulmasta ehdotettu lainsäädäntö on kohtuullisen hyvä. Edellytykset muodostuvat ennen kaikkea siitä kokonaisuudesta, joka rakentuu palvelujen tuottamisesta asiakassetelillä ja henkilökohtaisella budjetilla. Pienemmillä toimijoilla on edellytykset tuottaa näitä palveluja.

Ratkaisevaa on, millaiset ehdot ja vaatimukset asetetaan pääsyyllisille asiakassetelituottajaksi. Yhtä lailla merkityksellinen on se palvelujen tuottamista koskevien ehtojen ja vaatimusten kokonaisuus, joka tulee suoraan lainsäädännöstä ja johon maakunnat voivat omilla ratkaisullaan vaikuttaa. tämän lisäksi palveluntuottajille on merkityksellistä esimerkiksi järjestelmässä toimimisesta aiheutuva hallinnollisen taakan määrä, korvaustasot sekä riskit, joita asiakassetelituottajaksi ryhtyminen sisältää. Maakuntien ratkaisut tulevat olemaan keskiössä luotaessa pienemmille kuntoutuspalvelujen tuottajille edellytyksiä toimia järjestelmässä.

73. 18. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Vastaajien määrä: 1

74. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Ottaen huomioon uudistuksen laajuus ja moninaiset vaikutukset, on arviota tehty oikein ja riittävästi. Arviointia voisi olla helposti toiset noin 50 sivua, mutta tämä tuskin toisia merkittävää lisäarvoa. Olennaista on ymmärtää, että nykyjärjestelmän ongelmia on ratkottava aivan uudella ajattelulla ja keinoilla. Tämä haastaa arvioinnin, mutta ei muuta peruslähtökohtaa – palvelujärjestelmä on uudistettava ja siirrettävä 2000-luvulle.

Kohdassa "Kilpailu henkilöstöstä" on arvioitu, että yritykset ovat paremmassa asemassa kuin julkiset palveluntuottajat henkilöstön rekrytoinnin näkökulmasta. Kohdassa annetaan ymmärtää, että yksityiset palveluntuottajat olisivat selvästi paremmassa asemassa kuin julkiset palveluntuottajat. Julkisella ja yksityisellä puolella on omat työehtosopimuksensa, mutta ne eivät ole niin erilaiset kuin kohdassa annetaan ymmärtää. Toisaalta julkisen sektorin työehtosopimuksissa on omat etunsa, joita ei löydy yksityissektorilta.

75. 19. Miten arvioisitte uudistuksen vaikuttavan oman organisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- Kuntoutuksen toimialayhdistys edustaa 15 keskeistä suomalaista kuntoutuspalveluja tuottavaa kuntoutuksen osaamiskeskusta. Näiden tuottajien ja koko toimialan näkökulmasta olennaista on se, kuka tai ketkä kuntoutuspalveluja järjestävät ja miten rahoitusratkaisut on toteutettu. Moni merkityksellinen kysymys on vielä valmistelussa tai odottaa eduskuntakäsittelyä.

Pidemmällä aikavälillä nyt valmistelussa olevan rakenteiden ja toimintatapojen uudistamisen vaikutukset ovat toimialalle toivottavasti huomattavan positiivisia. Julkinen markkina aukeaa, palvelumarkkinat kehittyvät ja asiakkaan rooli kasvaa, kuntoutuspalvelujen hyödyntäminen osana ihmisten hyvää ja tuloksekasta hoitoa ja hoivaa paranee ja yksityisten kuntoutuspalvelujen tuottajien mahdollisuudet toimia maakuntien järjestämisvastuulle tulevissa palveluissa paranevat. Myönteinen kehitys edellyttää laajaa asiakassetelien käyttöönottoa kuntoutuspalveluissa, kuntoutuspalvelujen nykyistä parempaa hyödyntämistä maakuntien järjestämisvastuulle tulevassa palvelukokonaisuudessa sekä sitä, että ihmiset saavat tarpeenmukaisia kuntoutuspalveluja, kun kuntoutustarve on todettu.

Nähtäväksi jää, ohjaako uudistus muuttamaan ajattelua ja toimintatapoja siten, että kuntoutuksen rooli ja asema palvelujärjestelmässä kehittyvät myönteiseen suuntaan. Edellytyksiä myös tähän on sisällytetty lakiesitykseen ja ylipäätään sote-uudistuksen kokonaisuuteen. Tämän suuntainen kehitys olisi kaikille edukasta ja tukisi uudistuksen tavoitteisiin pääsemistä. Kehityksen konkretisointi ja toteuttaminen jää vahvasti palvelujen järjestäjien, maakuntien vastuulle.

76. 20. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Vastaajien määrä: 1

- Valmistelun fokuksen tulee olla hyvän aikaa kunnilta ja kuntayhtymiltä maakuntien järjestämis- ja rahoitusvastuulle siirtyvissä kuntoutuspalveluissa. Varmistetaan pääjärjestelmän kuntoutusvastuiden ja -palvelujen asiakaslähtöinen, tarkoituksenmukainen ja uudistuksen tavoitteiden saavuttamista tukeva toteutuminen osana maakuntien vastuulle siirtyvää sote-palvelujen kokonaisuutta. Maakuntien järjestämisvastuulle siirtyvän palvelukokonaisuuden kuntoon laittamiseen ei tarvitse eikä pidä yrittää yhdistää muiden kuntoutuspalvelujen järjestäjien järjestämisvastuulla olevia palveluja.

Pykälä 14

Pykälä 14 vaatii tarkennusta sen osalta, millä tavalla laitoshoidon tai laitospalvelujen antajan tulee "vastata (suoran valinnan palvelujen) tuottamisesta". Kyseisellä pykälällä ei tule tarkoittaa sitä, että laitoshoidon antajan on itse tuotettava suoran valinnan palvelut asiakkailleen. Halutessaan sen tulee voida ostaa kyseiset palvelut. Laitoshoidon antajan tulee saada ostaa kyseiset suoran valinnan palvelut enintään samalla korvaustasolla kuin mikä sote-keskuksille annettava korvaussumma on. Tämä summa tulee huomioida täysimääräisesti laitoshoidon palvelujen antajalle asiakassetelillä tai henkilökohtaisella budjetilla maksettavassa korvauksessa. Esitämme pykälää joko kokonaan poistettavaksi, tai selvennettäväksi näillä muutoksilla.

Rahoitusratkaisut

Valinnanvapauslainsäädännöllä on omat kytköksensä myös rahoitusjärjestelmän uudistamiseen. Kaikkien sote-uudistukseen liittyvien rahoitusratkaisujen tulee toimia tiiviissä yhteydessä muuhun uudistuksen lainsäädäntöön, ja uudistuksen tavoitteisiin pääsemiseksi. Kuntoutujien ja kuntoutustoimialan näkökulmasta on olennaista, että Kelan järjestämisvastuu säilyy toistaiseksi. Kuntoutuskomitean ehdotukset ovat tältä osin

kannatettavia. Mahdolliset sairausvakuutusetuuksien rahoitusosuuksien muutokset tulee toteuttaa siten neutraalisti, että Kelan kyky toteuttaa järjestämisvastuutaan ei heikenny. Päinvastoin, kuntoutujien tarpeista lähtevän kehittämisen ja toiminnan kehittymisen tulee jatkua katkeamatta.

EU:n potilasliikkuvuusdirektiivi

Sote-uudistuksen yhteydessä on tarkoitus uudistaa myös sitä lainsäädäntöä, jolla mahdollistetaan hakeutuminen hoitoon toiseen EU-maahan. Voimassa oleva laki rajat ylittävistä terveydenhuollosta ei kaikilta osin vastaa EU:n rajat ylittävää terveydenhuoltoa koskevaa direktiiviä. Suomi on korvannut toisessa jäsenmaassa tapahtuvan hoidon sairausvakuutustaksan mukaisesti eli korvaustaso on ollut hyvin alhainen todellisiin hoitokustannuksiin verrattuna. Komissio on vaatinut, että ulkomailla annettu hoito korvataan samoin kuin potilaalle Suomessa julkisessa terveydenhuollossa annettu hoito. Olisi varsin suotavaa, että toteuttaisimme nyt pikimmiten sellaisen sote-uudistuksen, jonka jälkeen käytäntömme ja lainsäädäntömme vastaa vaadittua.

77. 21. Yksilöidyt muutosehdotukset lakiluonnokseen.

Vastaajien määrä: 1

- 14 §. Pykälä on joko poistettava, tai sitä on selvennettävä siten, että laitoshoidon tai laitospalvelujen antaja voi ostaa tarkoitetut suoran valinnan palvelut. Tällöin on myös selvennettävä, että asiakassetelin tai henkilökohtaisen budjetin kautta annettu korvaus laitoshoidon tai laitospalvelujenantajalle kattaa nämä kustannukset.

24 §. 1 momentin kohta 7 kirjattava siten, että kaikki paitsi välittömästi erikoissairaanhoidon yhteydessä annettava kuntoutus kuuluu asiakassetelin piiriin.

24 §. Määritellään tavoite pykälän momentissa 1. Lakiluonnoksessa tavoite on määritelty momentissa 4.

31 §. Täydennetään pykälää siten että aloitteen henkilökohtaisen budjetin muutoksesta voi tehdä myös palvelujen tuottaja.

52 §. Kolme kuukautta on liian lyhyt aika sopimuksen irtisanomiseksi maakunnan toimesta. Kirjaus tulee muuttaa vastaamaan sitä aikaa, joka johtuu palveluntuottajan työlainsäädännöstä johtuvista pakollisista työnantajavelvoitteista.

58 §. Vaatimus antaa 1 momentin kohdissa 3, 4, 5 ja 6 mainitut tiedot tulee poistaa.

59 §. Vaatimus yksityisen palveluntuottajan kustannusten avaamisesta tulee poistaa.

60 §. ”Komplikaatio- ja vastaava” -sanat poistettava / tarkennettava vältettävissä olevaan virheeseen / vahinkoon.

71 §. Kustannusten avaamisvaatimus tulee poistaa.